

PERSPEKTIVERING TIL LITTERATUR- HISTORIE

Noget af det sidste, man gør i en litterær analyse, er at perspektivere, dvs. man sætter teksten i forhold til noget uden for teksten selv, og derved kan man se teksten i en større sammenhæng. Målet med en perspektivering er dermed at tydeliggøre ligheder og forskelle. Man kan perspektivere til en række forhold, f.eks. tema, genre, andre tekster af samme forfatter, andre forfattere og til litteraturhistorien.

Litteraturhistorien er på mange måder en konstruktion, som giver overblik over litteraturens udvikling, men forfattere og tekster er sjældent så skematiske, som litteraturhistorien beskriver. Derfor er det et mantra i danskundervisningen, at man aldrig pr. automatik må gå ud fra, at en tekst tilhører en bestemt litteraturhistorisk strømning ud fra det årstal, den er skrevet i. Det er Blicher et godt eksempel på! Han skrev i den periode, eftertiden har kaldt *romantikken* (1800-1870), men han er langt fra rendyrket romantiker.

Atypisk

Blicher adstrømning, og selv om genre. En a naturen so ikke er um lenschläger som beskre ikke et sted særdeleshe menneske. (1870-1890 "Brudstykk

“

(...) Mange land: Jeg gå hjemme er kammervin kvidrer i sti lystige stykl og ravne sk sted]? Ak! h

Poetisk r

Der er dog i chers tekste understrøm poetisk reali forhold til h

Blicher b Denne beteg

Atypisk romantiker

Blicher adskiller sig på flere andre måder fra romantikken som overordnet strømning. De mest værdsatte genrer i romantikken er lyrik og drama, og selv om Blicher skriver lyrik, er det prosaen, som er hans væsentligste genre. En anden forskel er forholdet til naturen. I romantikken dyrker man naturen som et helligt sted, der kan give indblik i en højere verden, som ikke er umiddelbart tilgængelig. Det kan man f.eks. se hos Adam Oehlenschläger (1779-1850) og Schack von Staffeldt (1769-1826). Blicher er, som beskrevet i kapitel 6, også dybt optaget af naturen, men hos ham er den ikke et sted, der giver guddommelig indsigt. Til gengæld er naturen, og i særdeleshed den egn, man er opvokset i, definerende for, hvem man er som menneske. I den forstand peger Blicher frem mod *det moderne gennembrud* (1870-1890). Naturens betydning ses f.eks. tydeligt, når Morten Vinge i "Brudstykker af en landsbydegns dagbog" skriver:

“Sibirien, d. 15. maj 1721
(...) Mange tusinde mile fra Danmark, færdes jeg her i et råt og sørgeligt land: Jeg går over tilfrosne floder og vader i sne til knæerne; mens der hjemme er skov og mark iført sin grønne sommerdragt. Uden for mit gamle kammervindue står abilden [*æbletræ*] nu i bloster [*blomst*], irirken [*fugleart*] kvadrer i stikkelsbærhækken, stæren sidder på kjelen [*brønden*] og fløjter sit lystige stykke, og lærken synger højt i sky. Her tuder ulve og bjørne, høge og ravn skriger i de sorte skove. Hvor mon er enden på denne udørk [*øde sted*]? Ak! hvor er enden på mit elendige liv? ”

Poetisk realisme, biedermeier og romantisme?

Der er dog ikke kun forskelle, der træder frem, når man perspektiverer Blichers tekster til samtidens litteratur. Romantikken inddeles ofte i en række understrømninger: *universalromantik*, *nyplatonisme*, *nationalromantik*, *poetisk realisme*, *biedermeier* og *romantisme*. Her er de sidste tre relevante i forhold til hans forfatterskab.

Blicher beskrives i mange litteraturhistoriske værker som poetisk realist. Denne betegnelse er til dels problematisk. Den poetiske realisme tager, som

vere,
v, og
per-
i per-
amme

er
eldent
ntra i
en tekst
en er
le, ef-
ndyrket

realisme hentyder til, udgangspunkt i virkeligheden og det genkendelige. Forfatterne beskriver den nære verden, som de kender, og har fokus på det lokale folkeliv og miljøer. Dette ses tydeligt i alle tre noveller, skønt "Sildig opvågningen" har anonymiserede stednavne. I andre af Blichers noveller er dette endnu tydeligere, når han f.eks. skriver på dialekt. Den poetiske realisme er ikke samfundskritisk, som realismen i det moderne gennembrud er. Den vil ikke "sætte problemer under debat". Dette gælder også for Blicher, i hvert fald når det handler om direkte samfundsmæssige forhold. Som antydning i betegnelsen *poetisk*, så er der en stræben efter harmoni. Her bliver det mere problematisk at tale om Blicher som poetisk realist, da hans tekster ofte ender tragisk og følgelig med en tydelig distance til det romantiske livssyn. I "Brudstykker af en landsbydegns dagbog" udformer både Morten Vinges, Jens' og Sophies liv sig tragisk. I "Sildig opvågningen" dør kaptajnen, og lægen begår selvmord. I "Præsten i Vejlbj" får præsten dødsstraf for et mord, han ikke har begået, og Mette og Erik Sørensen får ikke hinanden. Det er svært at se det poetiske livssyn i dette.

Den anden betegnelse, som kan bruges i en perspektivering, er *biedermeier*. Dette er en strømning, som dyrker harmoni, idyl, det borgerlige og velkendte. Ser man på beskrivelsen af den hjemlige hygge og samvær i "Sildig opvågningen", så er det indbegrebet af *biedermeier*:

“Hvor længtes vi alle efter onsdagen! Vi samlede til tevandstid [*om eftermiddagen*], opofrede [*brugte*] derpå et par timer til musikken, i hvilken vi alle – på fru L* nær [*undtagen fru L*] – tog levende og ikke uheldig andel [*del i*]. Efter aftensmåltidet fik vi tre herrer os en alvorlig l'hombre [*kortspil*], og damerne holdt en privatissimum [*deres egen sammenkomst*], der oplivedes af fru H*s indfald og hjertelige latter. Denne sidste har mere end en gang forårsaget en bet [*at få et stik for lidt*], eller forpurret en ren kodille [*dobbelbet*], og jaget os fra spillebordet hen til vore lystige koner.”

Man kan dog heller ikke sætte novellerne ind i en entydig "biedermeierkasse". Blichers personer er i høj grad styret af deres drifter, og i de ulykkelige skæbner, som det medfører, er der en kritik af de normer, som den borgerlige biedermeierkultur skaber. Blicher beskriver altså et biedermeier-

præget miljø
den tredje

Romantisk
optaget af
interessante
modsatninger
hæver det,
opvågningen",
kvinde og f
siges at vær

Det mod

Et aspekt, d
risk, er det
ske for Blich
pessimisme
brud. Det se

Et andet
nogle defini
grad hos ser
aktiv medsk
kan man og
noveller. Fæl
skriver nogle
tidlig novelle

Et tredje
– som det er
elementer og
tendens i mo

Som et fj
le og autentic
folkelige forf
tere i dag.

præget miljø, men forholder sig kritisk til det. Herved nærmer Blicher sig den tredje betegnelse, nemlig romantismen.

Romantismen undersøger netop personernes skyggesider. Her er man optaget af drifterne, det erotiske, det eksotiske og især *det interessante*. Det interessante dækker over det særegne ved personerne, hvor der ofte er et modsætningsforhold mellem det indre og det ydre, og hvor forfatteren fremhæver det, der afviger fra normen. Dette ses meget tydeligt hos Elise i "Sildig opvågningen", hvor hun bryder med forventningen til den pæne, borgerlige kvinde og faktisk forfølger sit driftsliv. Blichers noveller kan dog heller ikke siges at være rendyrket romantistiske. Hertil fylder virkeligheden for meget.

Det moderne og det senmoderne hos Blicher

Et aspekt, der er vigtigt i forhold til at se på forfatterskabet litteraturhistorisk, er det moderne i hans tekster. Der er flere karaktertræk, som er atypiske for Blichers samtid, og som peger fremad. Et moderne karaktertræk er pessimisme, som først for alvor slår igennem med det moderne gennembrud. Det ser man sjældent i samtidens romantiske tekster.

Et andet træk er den personaliserede jegfortæller, som ikke kan give os nogle definitive svar (kapitel 4). Denne type jegfortæller ser man også i høj grad hos senmoderne forfattere. Usikkerheden gør, at læseren bliver en aktiv medskaber af tekstens tolkning. I forlængelse af den aktive læserrolle kan man også pege på de mange *tomme pladser*, som kendetegner Blichers noveller. F.eks. må læseren tænke sig til, hvorfor Morten Vinge stort set ikke skriver noget i sin dagbog i 22 år, mens han er i udlandet. Her ville en samtidig novelle typisk tage sin læser ved hånden og forklare hvorfor.

Et tredje punkt er, at Blicher læner sig op ad det *autofiktive*, fordi han – som det er typisk for autofiktionen – blander fiktive og selvbiografiske elementer og bruger af sin egen historie, længe før dette bliver en udbredt tendens i moderne litteratur.

Som et fjerde punkt kan det endelig nævnes, at Blichers brug af det lokale og autentiske miljø går igen i *hjemstavnlitteraturen*, som både ses hos de folkelige forfattere i begyndelsen af 1900-tallet, og som også optager forfattere i dag.

ndelige.
cus på det
nt "Sildig
eller er
iske realis-
nbrud er.
Blicher, i
Som anty-
bliver det
tekster
ntiske
le Morten
ptajnen,
raf for et
anden.

bieder-
erlige og
vær i "Sil-

d [om ef-
vilken vi
andel [del
rtspil], og
ivedes af
gang for-
bbeltbet],

meier-
e ulyk-
om den
dermeier-